

raad voor cultuur
raad voor cultuur
raad voor cultuur

R.J. Schimmelpennincklaan 3
postbus 61243
2506 AE Den Haag
telefoon +31(0)70 310 66 86
fax +31(0)70 361 47 27
e-mail cultuur@cultuur.nl
www.cultuur.nl

De Staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap
p/a de Algemene Rijksarchivaris
Postbus 90520
2509 LM 's-Gravenhage

datum: **18 APR. 2005**
uw kenmerk: C/S/05/204
uw brief van: 1 februari 2005
ons kenmerk: arc-2005.02052/5

onderwerp: ontwerp-selectielijst archiefbescheiden op het beleidsterrein
Wetenschappelijk Onderwijs over de periode 1945-1986 voor de zorgdragers de
Erasmus Universiteit Rotterdam, de Radboud Universiteit Nijmegen, de Technische
Universiteit Delft, de Technische Universiteit Eindhoven, de Universiteit van
Amsterdam, de Universiteit Leiden, de Rijksuniversiteit Groningen, de Universiteit
Maastricht, de Universiteit van Tilburg, de Universiteit Twente, de Universiteit
Utrecht, de Vrije Universiteit Amsterdam en de Wageningen Universiteit

Zeer geachte mevrouw Van der Laan,

1. In uw hierboven vermelde brief vraagt u de Raad voor Cultuur advies over de ontwerp-selectielijst op het beleidsterrein *Wetenschappelijk Onderwijs* over de periode 1945-1986 die hierboven genoemde overheidsorganen in hun hoedanigheid van zorgdrager in de zin van de Archiefwet 1995 willen doen vaststellen.
In uw brief verzocht u de Raad om binnen drie maanden advies uit te brengen. Hij biedt u bij deze zijn bevindingen¹ aan.
2. De Raad heeft de ontwerp-lijst in eerste instantie aan procedurele en vervolgens aan inhoudelijke aspecten getoetst. Zijn belangrijkste bevindingen worden in respectievelijk de paragrafen 4 en 5 uitgewerkt. De Raad adviseert u deze selectielijst vast te stellen voor de periode 1945-1986 met inachtneming van de in dit advies gemaakte opmerkingen.
De in uw adviesaanvraag gestelde specifieke vragen worden in de paragrafen 3, 4 en 5 van dit advies beantwoord.

¹ Dit advies is voorbereid door de Bijzondere Commissie Archieven van de Raad. Deze commissie wordt met ingang van 1 maart 2005 bijgestaan door twee externe adviseurs, te weten de heer R.S. Jonker en de heer J. van der Meer.

3. *Toetsing van procedurele aspecten*

§ 3.1. Ontwerp-lijst

Deze ontwerp-lijst is tot stand gekomen overeenkomstig de methode, die uitgaat van een analyse, beschrijving en waardering van handelingen van de (rijks-) overheid, de zogenaamde methode Institutioneel Onderzoek (IO). Aan het ontwerp is een onderzoek vooraf gegaan, waarvan verslag is gedaan in het rapport *Een academische zaak, deel IV. Een institutioneel onderzoek naar universiteiten en hogescholen op het beleidsterrein wetenschappelijk onderwijs, 1945-1986* (niet gepubliceerd, 2004).

§ 3.2. Driehoeksoverleg

Bij uw adviesaanvraag was tevens gevoegd een exemplaar van het verslag betreffende het zogenaamde driehoeksoverleg, waarin, zoals voorgeschreven in artikel 3 van het Archiefbesluit 1995, ontwerp-selectielijsten tot stand komen. Hieruit is de Raad gebleken, dat dit overleg voor alle aanvragende zorgdragers was samengesteld zoals artikel 3, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995 voorschrijft. Al ten tijde van het driehoeksoverleg is een historicus uitgenodigd om als externe deskundige aan de voorbereiding van de ontwerp-lijst mee te werken.

Het is de Raad gebleken dat niet alle uitkomsten van het driehoeksoverleg zijn verwerkt in de ontwerp-lijst. Zo heeft handeling 107a nog steeds V 10 terwijl het driehoeksoverleg tot B 3 had besloten, hebben de handelingen 38a en 38b V 10 in plaats van de bedoelde B5, is handeling 110b met V 5 in plaats van B 5 gewaardeerd en is handeling 218 niet gesplitst, hoewel daartoe wel besloten was. De Raad heeft de verwerking van de uitkomsten van het overleg niet uitputtend gecontroleerd. Hij acht het raadzaam om na te gaan of de lijst nog meer ten opzichte van het driehoeksoverleg afwijkende waarderingen bevat en de lijst vervolgens in overeenstemming te brengen met de uitkomsten van het overleg.

§ 3.3. Terinzagelegging

De openbare terinzagelegging heeft, zoals uw adviesaanvraag vermeldt, niet geresulteerd in reacties.

4. *Toetsing van inhoudelijke aspecten*

Mede op grond van zijn hiervoor vermelde bevindingen heeft de Raad getracht zich een oordeel te vormen over de inhoudelijke aspecten van het onderhavige ontwerp. Hij heeft daarbij vooral gelet op de reikwijdte van de ontwerp-lijst (§ 4.1), de wijze waarop de gehanteerde selectiedoelstelling en de daaraan gerelateerde selectiecriteria zijn toegepast (§ 4.2), alsmede op de vraag of in afdoende mate met de verschillende belangen rekening is gehouden (§ 4.3).

§ 4.1. De reikwijdte van de ontwerp-lijst en het driehoeksoverleg

De ontwerp-lijst bevat voorstellen omtrent de selectie van handelingen over de periode 1945-1986 waarvan de neerslag valt onder de archiefwettelijke zorg van bovengenoemde zorgdragers.

§ 4.2. Toepassing van de selectiedoelstelling en - criteria

Uit het driehoeksverslag blijkt, dat de selectiedoelstelling is toegepast in de versie waarin ook rekening wordt gehouden met het aspect van het veilig stellen van de bronnen voor de kennis van de Nederlandse samenleving en cultuur.

§ 4.3. De waardering van de in artikel 2, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995 bedoelde belangen

De Raad is er, op basis van het verslag driehoeksoverleg en de ontwerp-lijst die daar het resultaat van is, van overtuigd dat de ontwerp-lijst grotendeels recht doet aan de selectiedoelstelling en in voldoende mate rekening houdt met het cultuurhistorisch belang, het administratieve belang en het belang van de recht- en bewijszoekende burgers. Bij een aantal waarderingen en afwegingen die daaraan ten grondslag liggen, zet hij echter vraagtekens. In de navolgende paragraaf gaat de Raad nader in op zijn bedenkingen.

5. *Nadere beoordeling van de ontwerp-lijst*

In aansluiting op bovenstaande overwegingen en bevindingen heeft de Raad de verschillende onderdelen van de ontwerp-lijst gezien. Deze geeft hem aanleiding tot het plaatsen van de hierna volgende opmerkingen.

De ontstaansgeschiedenis van de ontwerp-lijst

De ouderwetse vernietigingslijst waarmee de universiteiten voorheen werkten, is een paar jaar geleden bij de vaststelling van een lijst over een latere periode abusievelijk ingetrokken, zodat het nodig werd een geheel nieuwe lijst te maken. De Raad heeft in eerdere adviezen al vaker gewezen op de noodzaak om meer aandacht te besteden aan de verhouding tussen nieuw vast te stellen en reeds bestaande selectielijsten. Recentelijk is bij vaststellingsprocedures van geactualiseerde selectielijsten gebleken dat het onduidelijk is of geactualiseerde lijsten de vorige versies geheel of gedeeltelijk gaan vervangen. De casus van de voorliggende lijst *Wetenschappelijk Onderwijs* geeft aan hoe kostbaar fouten op dit vlak kunnen zijn. De Raad adviseert u dan ook dringend om de zorgdragers in hun verzoek om vaststelling van een nieuwe selectielijst expliciet te laten aangeven of intrekking van bestaande lijsten geboden is of niet, en in het geval van intrekking ook exact en correct aan te laten geven (welke gedeelten van) welke lijsten het betreft.

Opvallende lacunes in de ontwerp-lijst

Het is de Raad opgevallen dat de lijst geen handelingen bevat met betrekking tot de evaluatie van onderwijsactiviteiten. Ook ontbreken handelingen met betrekking tot het wetenschappelijk onderzoek (met uitzondering van het vaststellen van onderzoeksprogramma's) dat binnen de universiteiten plaatsvindt. De Raad adviseert u om in deze lacunes te (doen) voorzien.

Veel persoonsgebonden neerslag voorgedragen voor bewaring

Actieve universiteitshistorici pleitten vanuit hun eigen onderzoekspraktijk met succes voor het bewaren van veel persoonsgebonden neerslag op dit terrein: over universiteitsbestuurders en leden van allerhande universitaire gremia, over (wetenschappelijk) personeel, over studenten en promovendi.

Gebleken waarde als historische bron is een legitieme, maar niet in de algemene selectiecriteria gevatte reden voor blijvende bewaring. De Raad acht het wenselijk om hiervoor een bijzonder selectie criterium te formuleren en explicieter te beargumenteren waarom het nodig is om grote hoeveelheden archiefmateriaal te bewaren voor onderzoek waarvoor ook andersoortige bronnen, zoals almanakken, voorhanden zijn.

Net als de heer Frijhoff, die als deskundige op het gebied van universiteitsgeschiedenis bij de voorbereiding van de ontwerp-lijst betrokken was, heeft de Raad moeite met het feit dat de studentenadministratie (handeling 58 a/b/c) wordt voorgedragen voor vernietiging na 100 jaar. Het bezwaar van de heer Frijhoff geldt de voorgenomen vernietiging: hij pleitte voor integrale bewaring van deze bestanden. De bezwaren van de Raad richten zich met name op het feit dat al deze omvangrijke bestanden zo langdurig worden bewaard. De gekozen termijn is bedoeld als tegemoetkoming aan de bezwaren van de universiteitshistorici tegen de vernietiging van het materiaal. Als zodanig is het een voor alle partijen onbevredigende oplossing, immers de zorgdragers willen het materiaal eigenlijk na 30 jaar kwijt en de onderzoekers willen het blijvend bewaren. De Raad acht het zeer wel denkbaar dat blijvende bewaring van een steekproef uit het materiaal en vernietiging van de rest na 30 jaar een oplossing is die meer tegemoet komt aan de wensen van alle belanghebbenden. De Raad meent dat voor onderzoeksvragen zoals die door de heer Frijhoff in het driehoeksoverleg zijn geformuleerd, te weten over de maatschappelijke plaats, rol en functie van het hoger onderwijs, een steekproef uit de studentenadministratie gecombineerd met een geheel bewaarde examenregistratie toereikend is.

De Raad kan niet overzien of, gegeven de parameters die universiteitshistorici nodig zouden achten voor een bruikbare steekproef, de reductie van het materiaal zodanig zal zijn dat het de moeite waard is, maar adviseert u dat te doen onderzoeken.

Overigens is de lijst niet geheel consistent in de waardering van persoonsgebonden neerslag. De neerslag van benoemingen van bestuurs- en personeelsleden van organen voor postacademisch onderwijs (100) of van samenwerkingsverbanden tussen universiteiten of instituten (97a/b, 98a) worden wel voor V voorgedragen, evenals benoemingen van decanen (171a). Handeling 1a, die betrekking heeft op de samenstelling van de Academische Raad, is aangemerkt voor vernietiging na slechts 2 jaar; de gelijkkluidende handelingen 1b/c/e echter voor B4. Handeling 110b, betreffende het kiezen van een (vice-)voorzitter door het bestuur van de Katholieke Hogeschool Tilburg, wordt voorgedragen voor vernietiging, 5 jaar na de beëindiging van de taken, terwijl

vergelijkbare handelingen in de lijst voor bewaring worden aangemerkt. De Raad adviseert u om de neerslag van genoemde handelingen alsnog voor bewaring aan te merken.

Korte termijnen voor rechtspositionele handelingen

De handelingen 98a, 230a/b/c/d/e/f/g/h en 171b hebben betrekking op de rechtspositie van universiteitsmedewerkers. De voorgestelde termijn van 10 jaar kan lang genoeg zijn als de pensioenverzekeraar garandeert dat zijn administratie voorziet in bewijsstukken ten aanzien van pensioenaanspraken. In de selectielijsten van organen van de rijksoverheid is 10 jaar na pensionering of ontslag de gebruikelijke, want nog steeds de veiligste, termijn. Ook in de voorliggende ontwerp-lijst komt deze termijn voor, bijvoorbeeld bij handeling 98b. De Raad adviseert u om de zorgdragers te wijzen op de belangen van (ex-)werknemers die hier in het geding zijn, en er bij hen op aan te dringen de termijnen van deze handelingen zorgvuldig te heroverwegen.

Handeling 29: het leveren van bijdragen aan het onderwijsprogramma, alsmede het afleggen van verantwoording hierover aan de faculteitsraad

Handeling 89a/b: het jaarlijks vaststellen van het onderzoeksprogramma, alsmede het aan de faculteitsraad afleggen van verantwoording betreffende de uitvoering van dit programma

Handeling 94: het leveren van bijdragen aan het onderzoeksprogramma van de faculteit, alsmede het afleggen van verantwoording hierover aan de faculteitsraad

Het onderwijsprogramma wordt vastgesteld door senaat, faculteit of faculteitsraad. De betreffende handeling, nummer 27, wordt voor bewaring voorgedragen op grond van criterium 1. Het onderzoeksprogramma wordt door de faculteitsraad vastgesteld, zoals beschreven in handeling 91, die ook met B1 is gewaardeerd. De Raad is van oordeel dat deze beslissingen afdoende waarborgen dat de neerslag van het leveren van input voor het onderwijsprogramma door allerlei interne gremia wordt bewaard. Hij adviseert u dan ook om van de neerslag van de handelingen 29, 89b en 94 alleen het verantwoordigingsdeel op grond van criterium 3 voor bewaring aan te merken.

Handeling 32: het verlenen van toestemming aan hoogleraren voor het gebruik van vreemde talen in onderwijs en examens

Deze handeling wordt voorgedragen voor bewaring op grond van criterium 5. De Raad is van mening dat handeling 32 niet van belang is voor de reconstructie van de hoofdlijnen van het handelen van de universiteiten en adviseert u de neerslag te vernietigen na afloop van 10 jaar.

Handeling 40a/b/c: het opstellen van een voorstel inzake het houden van voordrachten, cursussen en wetenschappelijke lezingen

De verschillende varianten van handeling 40 worden voorgedragen voor bewaring op grond van criterium 6. De Raad ziet geen betekenisvolle relatie met

de hoofdlijnen van het handelen van de universiteiten, noch met voor het Koninkrijk bijzondere tijdsomstandigheden of incidenten. Bovendien blijft via aankondigingen in universiteitsbladen en via publicaties het nodige bewaard over dergelijke activiteiten. De Raad adviseert u dan ook de waardering van de handelingen 40a/b/c te wijzigen in V 10.

Handeling 60: het opstellen van een melding aan de Academische Raad dat de hoeveelheid aangemelde studenten groter is dan de onderwijscapaciteit

Ook handeling 60 wordt voorgedragen op grond van criterium 6. De Raad is van mening dat handeling 60 geen betekenisvolle relatie heeft met de hoofdlijnen van het handelen van de universiteiten, en evenmin met voor het Koninkrijk bijzondere tijdsomstandigheden of incidenten. Bovendien merkt hij op dat, als het werkproces toch het reconstrueren waard zou zijn, het wenselijker zou zijn de neerslag van de besluitvormende handeling (afkondiging studentenstop of numerus fixus) te bewaren dan de neerslag van de melding waar het in handeling 60 om gaat. Hij adviseert u daarom de neerslag van handeling 60 aan te merken als vernietigbaar na 10 jaar.

Handeling 63: het verlenen van ontheffing van het besluit van de universiteitsraad tot weigering van inschrijvingen aan studenten, die niet aan het eerste cursusjaar van de instelling hebben deelgenomen.

De waardering van deze handeling - bewaren op grond van criterium 5- wijkt af van de lijn van vernietiging na 30 jaar die de lijst hanteert voor handelingen met betrekking tot individuele studenten. De Raad ziet geen gegronde reden voor deze afwijking en adviseert u ook handeling 63 met V 30 te waarderen.

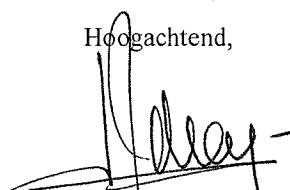
Handeling 214: het beslissen over het aangaan van een financiële overeenkomst, die de onderwijsinstelling afhankelijk maakt van een ander gezag

Handeling 214 wordt voorgedragen voor vernietiging na 5 jaar. De handeling komt de Raad voor als uitzonderlijk en ingrijpend, omdat zij de gezagsverhoudingen wijzigt. De Raad adviseert dan ook de neerslag van handeling 214 te bewaren op grond van criterium 4.

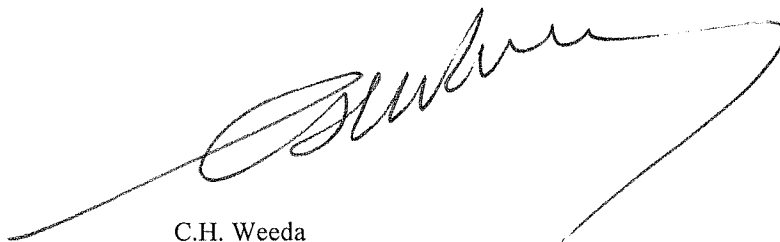
6. *Advies*

De Raad adviseert u de ontwerp-selectielijst vast te stellen voor de periode 1945-1986 met inachtneming van de opmerkingen die gemaakt zijn in dit advies.

Hoogachtend,

mr. W. Sorgdrager
Voorzitter

C.H. Weeda
Algemeen secretaris